

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIV TA‘LIM, FAN VA
INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI**

**ALISHER NAVOIY NOMIDAGI TOSHKENT DAVLAT
O‘ZBEK TILI VA ADABIYOTI UNIVERSITETI**

**O‘ZBEK TILI TARAQQIYOTI VA
XALQARO HAMKORLIK
MASALALARI**

**XALQARO ILMIY-AMALIY
KONFERENSIYA MATERIALLARI**

2025-yil 18-oktabr

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY TA’LIM, FAN VA
INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI**

**ALISHER NAVOIY NOMIDAGI TOSHKENT DAVLAT O‘ZBEK
TILI VA ADABIYOTI UNIVERSITETI**

**O‘ZBEK TILI TARAQQIYOTI VA XALQARO HAMKORLIK
MASALALARI**

Xalqaro ilmiy-amaliy konferensiya materiallari

2025-yil 18-oktabr

Toshkent – 2025

**O‘ZBEK TILIDA KOGNITIV METONIMIYA
COGNITIVE METONYMY IN UZBEK LANGUAGE**

10.52773/tsuull.conf.2025.18.10/TWAF2702

Xakimova Muhayyo Karimovna

*Filologiya fanlari doktori, professor
Alisher Navoiy nomidagi ToshDO‘TAU
Toshkent, O‘zbekiston*

[*xakimova197621@gmail.com*](mailto:xakimova197621@gmail.com)

ORCID ID: 0000-0002-2002-7978

Rahmatova Feruza Yarashevna

*Alisher Navoiy nomidagi tayanch doktoranti
Toshkent, O‘zbekiston*

[*rahmatovaferuza56@gmail.com*](mailto:rahmatovaferuza56@gmail.com)

Annotatsiya. Mazkur maqolada o‘zbek tilidagi kognitiv metonimiyada milliy tafakkurning aks etishi misollar yordamida yoritilgan. Maqolada birinchi marta kognitiv metonimiya atamasi qo‘llangan, mohiyati ochiqqlangan. Kognitiv metonimiyada ham til egalarining olam haqidagi tizimli bilimlari aks etishi ochiqqlangan. Kognitiv metonimiyada abstrakt tushunchalar boshqa tushunchalar bilan aloqadorlikda osonroq anglanadi. Bunda mavhum tuhsunchalar konkret tushunchalar bilan o‘zaro aloqadorliklar asosida anglanadi. Kognitiv metaforada ham, kognitiv metonimiyada ham abstrakt, murakkab tuhsunchalarni bilishda konkret tushunchalar asos bo‘lishi kuzariladi. Bunda hissiy va aqliy bilishning o‘zari hamkorligi yanada yorqinroq kuzatiladi.

Kalit so‘zlar: metonimiya, kognitiv metonimiya, nominatsiya, milliy idrok, aloqadorlik, bosh ma’no, hosila ma’no.

Annotation. This article uses examples to illustrate the reflection of national thinking in the cognitive metonymy of the Uzbek language. The article introduces the term cognitive metonymy for the first time and explains its essence. It reveals that cognitive metonymy also reflects the systematic knowledge of the universe by language speakers. In cognitive metonymy, Annotation concepts are easier to understand in relation to other concepts. Annotation concepts are understood based on their relationships with concrete concepts. In both cognitive metaphor and cognitive metonymy, it is observed that concrete concepts are the basis for understanding Annotation and complex concepts. In this process, the interaction between sensory and mental cognition is more pronounced.

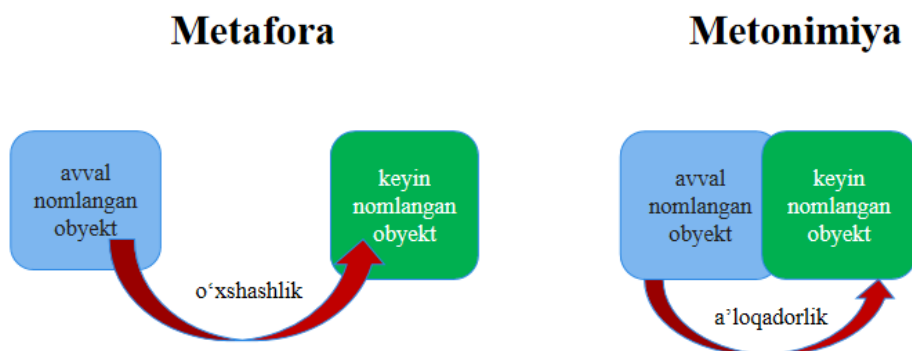
Keywords: metonymy, cognitive metonymy, nomination, national perception, relativism, primary meaning, and derived meaning.

Metonimiya tilshunoslikda nom ko‘chish usullaridan biri sifatida talqin qilinadi. “Bir predmetning, belgining, harakatning nomi boshqasiga o‘xshashlik

asosida emas, balki o‘zaro bog‘liqlik asosida ko‘chirilishi metonimiya yo‘li bilan ko‘chirish deyiladi (yunoncha metonumia – “qayta nomlash”). Masalan, dasturxon leksemasi ‘ovqatlanish uchun yoziladigan buyum’ni anglatadi; bu leksema bilan ovqatning o‘zi, “dasturxonga qo‘yiladigan noz-ne‘mat” ham bildiriladi [Rahmatullayev, 2006: 53]. Sh. Rahmatullaevning mazkur ta‘rifida ham metonimiya terminining so‘zma-so‘z tarjimai qayta nomlash ekanligi qayd qilingan.

Aslida esa, terminning so‘zma-so‘z ma‘nosi lisoniy hodisaning mohiyatini yoritib bera olmaydi. Zero, qayta nomlash umuman boshqa hodisa bo‘lib, nomi mavjud narsaning qaytadan, ikkinchi marta nomlashidir. Qayta nomlash neologizmlar va arxaizmlar o‘rtasida, tasviriy ifoda, metaforada, laqablarida yorqin aks etadi. Sodaroq tushuntiradigan bo‘lsak, avval paxta deb nomlangan o‘simlik keyinroq oq oltin deb, ayyor leksemasi bilan nomlangan belgi tulki leksemasi bilan, G‘ulom Aminjonovich Alimovning Shuhrat taxallusi bilan nomlanishi qayta nomlashdir. Bu qayta nomlash jarayonining metonimiyaga umuman aloqasi bo‘lmay, shunchaki terminning ma‘nosi bilan hodisaning mohiyatini aralashtirish to‘g‘ri emas.

Metonimiyaning asl mohiyati bir narsaning nomi ikkinchi bir narsaga o‘zaro aloqadorlik asosida ko‘chishdir. Ushbu jarayonning o‘ziga xosligini, metaforadan farqini quyidagi chizmada aks ettirish mumkin:

Chizmaga e‘tibor berilsa, metaforada bir-biridan uzoq obyektlar bitta nom bilan nomlansa, metonimiyada esa bir-biri bilan aloqada bo‘lgan obyektlar bitta so‘z bilan nomlanadi. Metonimiya metaforadan tubdan farq qiladi va u sinekdoxaga yaqin turadi. Qism va butun munosabati ham aslida aloqadorlikning bir ko‘rinishidir.

Metonimiya yo‘li bilan ko‘chirishning asosiy ko‘rinishlari:

1. Bir predmetning nomi shu predmetdagi boshqa bir predmetga ko‘chiriladi: *bosh* (kishi organizmining bo‘yindan yuqori qismi) – *bosh* (miya: *Boshim og‘ridi*), *ich* (ichki tomon) – *ich* (qorin bo‘shlig‘ida joylashgan a‘zolar: *Ichim og‘ridi*) kabi.

2. Bir predmetning nomi shu predmetga asoslangan o‘lchov birligining nomi bo‘lib xizmat qiladi: *kun* (quyosh) – *kun* (sutkaning yorug‘ qismi), *oy* (yerning yo‘ldoshi) – *oy* (yilning o‘n ikkidan bir qismi) kabi. Ba‘zida teskari holat ham yuz beradi.

3. Bir predmetning nomi shu predmet asosida hosil bo‘ladigan predmetga ko‘chiriladi: *til* (nutq a‘zosi) – *til* (nutq), *choy* (o‘simlik) – *choy* (ichimlik), *dam* (nafas, havo) – *dam* (tinim, vaqt, daqiqa) kabi.

4. Belgining nomi shunday belgisi bor predmetga ko‘chiriladi: *ko‘k* (rang nomi) – *ko‘k* (ko‘kat), *kir* (iflos) – *kir* (ifloslangan yoki yuvilgan kiyim-kechak), *yupqa* (qalinning aksi) – *yupqa* (taom nomi), *chuqur* (sayozning aksi) - *chuqur* (o‘ra) kabi.

I z o h. Bu banddagi holat metafora yo‘li bilan ko‘chirishga o‘xshash, lekin farqli: metafora yo‘li bilan ko‘chirishda bir predmetdagi belgining nomi boshqa predmetdagi belgiga ko‘chiriladi (*oq qog‘oz* – *oq gvardiya*- kabi), metonimiya yo‘li bilan ko‘chirishda esa belgining nomi predmetga ko‘chiriladi (*oq*- rang nomi → *oq* - predmetning nomi: *ko‘zning oqi* kabi).

5. Predmetning nomi shu predmetning belgisiga ko‘chiriladi: bosh (odamning boshi) - bosh (bosh farzand, bosh vazir).

6. Harakatning nomi shu harakat natijasida hosil bo‘ladigan predmetga ko‘chiriladi: *atala*- *atala* kabi.

7. Tana a‘zosining nomi u bilan bog‘liq predmetga ko‘chiriladi: tomoq (ovqat o‘tadigan a‘zo) - tomoq (ovqat).

8. Narsaning nomi uning vazifasiga ko‘chiriladi: ko‘z (a‘zo) - ko‘z (nazar) [Xakimova, 2025: 87].

Metonimiyaning ham lisoniy va nutqiy turlari mavjud. Semantik strukturada mavjud, lug‘atlarda qayd qilingan ma’nolar lisoniy metonimiya asosida shakllangan bo‘lsa, nutqda gapdagi biror so‘zni tushurish natijasida hosil bo‘lgan, kontekstdan tashqarida bu ma’nolarni anlatmasa, ya’ni muayyan ma’no semantik strukturada mavjud bo‘lmasa bu nutqiy metonimiyadir. Quyidagilarni nutqiy metonimiyaga misol qilish mumkin: *Navoiyni o‘qidim, butun zal turdi, mahalla rozi bo‘lmadi* kabi.

So‘nggi paytlarda tilshunoslikda til hodisalariga kognitiv yondashish ustuvorlik qilayotgani hammaga ma’lum. Bugungi kunda kognitiv metafora nazariyasi yaratilgan bo‘lib, uning kognitiv asosi, turlari, lug‘ati aniqlandi. Lekin hali tilshunoslikda kognitiv metonimiya tushunchasi mavjud emas. Biz ushbu maqolamizda ilk bora “kognitiv metonimiya” terminini qo‘lladik.

Ammo metonimiyaga kognitiv yondashuv tilshunoslikda anchadan beri mavjud bo‘lib, kognitiv metonimiya ham kognitiv metafora kabi bilishning fundamental usuli va olamni anglashning yo‘li. Bilishning bu usuli mental tuzilmadagi metonimik konseptlar asosida shakllanadi. Ya’ni bunda bir konseptual mohiyat unga aloqador boshqa mohiyat orqali anglanadi.

Kognitiv metonimiya oddiy metonimiyadan nimasi bilan farqlanadi degan savol tug‘ilishi tabiiy. Metonimiyaning har qanday turi orqali olamning bir bo‘lagini bilish jarayoni mavjud bo‘ladi. Bu jarayonda bir noma’lum mohiyat unga aloqador ikkinchi ma’lum aloqador mohiyat orqali anglanadi hamda nomlanadi. Masalan, til egalari avvaldan nomlangan oy leksemasi asosida shakllangan o‘lchov birligini anglagan va nomlagan. Bunda “vaqt” semantikasiga ega “oy” tushunchasiga osmon jismi bo‘lgan oy predmetining aloqasi mavjud ekanligi, bu haqidagi til egalari konseptual bilimlari asos bo‘lgan. Yoki o‘zbek xalqining

kundalik hayotidagi eng ko‘p ishlatiladigan choy ichimligining nomi uning tayyorlanishi asos bo‘lgan quruq choydan olingan bo‘lib, quruq choydan choy ichimligi tayyorlanadi degan oddiy bilim asosida yangi so‘z emas, balki metonimik ma‘no shakllangan. Demak, har qanday lisoniy metonimiyada til egalari bilimlari aks etadi.

Biz metaforada bo‘lgani kabi metonimiyani ham oddiy va kognitiv turlarga ajratdik. Oddiy metonimiyada bir mohiyat unga aloqador boshqa bir mohiyat bilan anglanadi, nomlanadi. Lekin bunda ikkinchi nomlangan obyekt hissiy bilish orqali anglanadi va jarayonning asosiy maqsadi nomlash bo‘ladi. Ya‘ni ko‘rish, eshitish, hid, ta‘m bilish, teri orqali bilishda biz mohiyatni osonroq anglaymiz va bunday holatda metonimiya bilishdan ko‘ra ko‘proq nomlash vazifasini bajaradi. Masalan, yuqorida ko‘rganimiz choy leksemasining semantik strukturasi shakllanishida oddiy metonimiya amalda bo‘lgan. Zero, o‘simlikning muayyan turi ham, uning bargidan tayyorlanadigan quruq va qadoqlangan predmet ham, undan tayyorlangan suyuqlik ham bevosita kuzatishda berilgan. Bu voqeliklarni anglash ong uchun qiyin emas. Lekin gnoseologik mohiyat sanalgan tushunchalarni bilish ong uchun qiyin ekanligi ma‘lum [Xakimova, 2019: 30-31]. Abstrakt murakkab tushunchalarni millat tomonidan o‘xshash deb topilgan konkret tushunchalarning andozasi orqali bilish kognitiv metaforaning mohiyati sanalsa, abstrakt murakkab tushunchalarni unga aloqador tushunchalar orqali bilish kognitiv metonimiyaning mohiyatidir.

O‘zbek tilida mavjud bo‘lgan *qismat*, *taqdir* kabi mavhum tushunchalarning *pehona* leksemasi bilan ifodalanishi ana shu kognitiv metonimiya hodisasiga misol bo‘la oladi. *Pehona* so‘zining birinchi – bosh ma‘nosi inson yuzining qoshdan soch chiqadigan chegaragacha bo‘lgan qismidagi tana a‘zosini bildirsa, ikkinchi – hosila ma‘nosida u taqdir, qismat kabi mavhum tushunchalarni ifodalaydi. Mazkur semantik ko‘chishning sababi diniy-ma‘naviy tasavvurlar bilan bog‘liq bo‘lib, an‘anaviy e‘tiqodlarga ko‘ra, inson taqdiri uning peshonasiga yozilgani haqidagi qarash asosida shakllangan. Bu haqda “Musnadi Ba‘zor”da Umar ibn Roziyallohu Anhu rivoyatida : Biz taqdiringizga(pehonganizga) risq, ajal, amal va baxtni yozdirdik” deyiladi hadislardan birida. “Qur‘oni Karim”ning “Hadid” surasi 22-oyati, “Al-an‘am” surasi 6-oyatida taqdirning yozilishi tilga olingan . Demak, *pehona* – taqdir yozilgan joy sifatida idrok etilgan va bu orqali u taqdirning ramziy belgisi sifatida nom sifatida ham ishlatila boshlagan. Bu holatda peshonaning o‘zi emas, balki undagi yozuv – ya‘ni taqdir nazarda tutiladi. Shu tariqa, aniq bir jisimiy obyekt nomi mavhum tushunchaga aloqadorlik asosida ko‘chirilgan bo‘lib, bu kognitiv metonimiyaning yaqqol namunasi.

Kognitiv metonimiya oddiy metonimiyadan farqli ravishda, faqatgina tashqi yoki shakliy aloqadorlik asosida emas, balki xalqning tafakkuri, dunyoni idrok etish usuli, madaniy, diniy va tarixiy tajribasi asosida shakllanadi. Ya‘ni bu turdagi nom ko‘chish jarayoni faqat til birliklari o‘rtasidagi yaqinlik , insoniyat tafakkurining ma‘naviy, bilish darajasi bilan uzviy bog‘liq bo‘ladi.

Kognitiv metonimiya yuzaga kelishida quyidagi uch asosiy omil muhim ahamiyat kasb etadi:

1. **Bosh ma’no va hosila ma’no o‘rtasidagi aloqaning mavjudligi** – tilshunoslikda bu, odatda, denotativ yoki yaqinlik asosida izohlanadi.

2. **Bosh ma’noning aniq, hosila ma’noning esa mavhum bo‘lishi** – ko‘pincha konkret tana a’zosi nomi mavhum psixik, ijtimoiy yoki falsafiy tushunchani anglatuvchi vosita sifatida ishlatiladi.

3. **Ma’no ko‘chishida kognitiv bilimlarning ishtiroki** – bu omil xalq tafakkurida shakllangan diniy e’tiqodlar, falsafiy dunyoqarashlar, tarixiy tajriba va tibbiy bilimlarga tayangan holda namoyon bo‘ladi.

Shu jihatdan kognitiv metonimiya tilda yuz beruvchi chuqur semantik jarayon bo‘lib, u til va tafakkur o‘rtasidagi o‘zaro aloqani yoritishda muhim ilmiy kategoriya sifatida namoyon bo‘ladi.

1-jadval

Avval o‘zlashtirilgan a’zo	Pesh ona	Taqdir	Keyin o‘zlashtirilgan a’zo
Tushunilishi oson, bevosira kuzatishda berilgan narsa			Tushunilishi qiyin, bevosita kuzatishda berilmagan tushuncha
Aniq			Mavhum
Fiziologik bilish			Diniy falsafiy
Taqdirning peshonaga yozilishi (kognitiv metonimiya)			

O‘zbek xalqining qadimiy tibbiy bilimlari, ayniqsa, xalq tabobati va Abu Ali ibn Sino, Galen kabi mutafakkir tabiblar nazariyasi asosida tananing muvozanati to‘rt xil hayotiy suyuqlik (xilt)ga bog‘liq deb qaralgan: qon (dam), sariq o‘t (safro), qora o‘t (savdo) va balg‘am (balgam). Ushbu tasnifga ko‘ra, tanadagi sariq o‘t yoki zarda miqdorining ortishi inson ruhiy holatiga bevosita ta’sir qiladi: g‘azabning kuchayishi, jizzakilik, yurak urishining tezlashuvi, yuzning qizarishi, og‘izda achchiq ta’m, ko‘ngil aynishi kabi belgilar kuzatiladi.

Ana shu xalq tajribasi va tibbiy bilimlar asosida o‘zbek tilida *zarda* leksemasining metonimik ma’nosi shakllangan bo‘lib, u “g‘azab”, “jahl” singari holatlarni ifodalashda ishlatiladi: *zarda bilan gapirmoq, zarda qilmoq, zarda bilan qaramoq, zardasi yomon* kabi birikmalar bunga misoldir.

O‘zbek xalqidagi tibbiy bilimlarga asoslanib o‘t suyuqligi (*zarda, safro*) azal inson uchun muhim sanalgan. Azaldan inson g‘azabini nazorat qiluvchi a’zo sifatida qaraladi. Abu Ali Ibn Sino, Galen va boshqa tabiblarning nazariyasiga ko‘ra, inson tanasida 4 suyuqlik (xilt) bor: 1) Qon (dam), 2) Sariq o‘t (safro), 3) Qora o‘t (savdo), 4) Balg‘am (balgam). Agar Sariq o‘t (safro) oshsa: Inson tez jizzaki, g‘azabli, o‘zgaruvchan bo‘ladi, yuz qizaradi, yurak urishi tezlashadi, ko‘ngil aynishi, achchiq tupik, og‘izda quruqlik bo‘ladi. Xalqdagi shu kognitiv bilimga asoslanib, aytish mumkinki, tanada zardaning ko‘payishi insonda jahl, g‘azab, jizzakilikni kuchaytiradi. *Zarda bilan qaramoq, zarda bilan gapirmoq, zarda qilmoq, zardasi yomon* kabi birliklarda qo‘llangan *zarda* so‘zi metonimik ma’no ko‘chish asosida “jahl”, “g‘azab” ma’nolarini ifodalamoqda, xalqning

kognitiv, tibbiy bilimlariga asosan zardaning bevosita jahlni nazorat qilishidan kelib chiqib bu holatni kognitiv metonimiya deb nomlashimiz mumkin.

2-jadval

Avval o‘zlashtirilgan a’zo	da Zar g‘azab	Jahl, g‘azab	Keyin o‘zlashtirilgan tushuncha
Tushunilishi oson, bevosira kuzatishda berilgan narsa			Tushunilishi qiyin, bevosita kuzatishda berilmagan tushuncha
Aniq			Mavhum
Fiziologik bilish			Aqliy bilim
Zarda miqdorining g‘azab oshishiga bog‘liqligi (kognitiv metonimiya)			

Xulosa qilib aytganda, metonimiyada til egalari_ning olam haqidagi bilimlari, xususan, mohiyatlarning bir-biri bilan bog‘liq tizimli konseptual asoslari aks etadi. Kognitiv metonimiyada abstrakt tushunchalari boshqa tushunchalar bilan aloqadorlikda osonroq anglanadi. Mazkur aloqadorliklar esa til egalari_ning olam haqidagi konseptual bilimlari asosida mavjud bo‘ladi.

Bir nom ostida umuman boshqa-boshqa voqeliklarning umumlashtirish inson tafakkuri va tilini ixchamlashtirish yo‘lidagi asosiy usullaridan biri bo‘lsa, har bir millatning olam va uning xususiyatlarini o‘ziga xos birlashtira olishi tahsinga loyiqdir. Konseptual metafora orqali shakllangan ma’no taraqqiyotiga nazar tashlasak, unda bir belgi ostida nomlanayotgan tushunchalar bir-biridan mutlaqo farq qiladi. Kognitiv metonimiyada esa olamdagi aloqadorliklar, til egalari_ning tizimli bilimlari aks etadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Маҳмудов Н. Тил тилсими тадқиқи. –Тошкент: Mumtoz so‘z, 2017. – Б. 119-120.
2. Миртожиев. М. Семасиология. – Тошкент, 2010. – 288 б.
3. Rahmatullayev Sh. Hozirgi o‘zbek adabiy tili. Darslik. – Toshkent: Universitet, 2006. – В 53. 204.
4. Хажиев С.К. Сўз маъносининг кўчиши билан боғлиқ лингвистик ҳодисалар: Филол. фан. номз. дисс. автореф. – Тошкент, 2007
5. Хакимова М. Semasiologiya. - Toshkent, 2025. -150 b.
6. Хакимова М. Ўзбек тилида абстракт номлар семантикаси. - Тошкент, 2019.
7. Khakimova M. The human factor in the formation of Annotation vocabulary. // [Asian Journal of Research in Social Sciences and Humanities](#), 2021. № 11. - P. 124-126.
8. https://www.researchgate.net/publication/358051475_The_human_factor_in_the_formation_of_Annotation_vocabulary?_sg%5B0%5D

MUNDARIJA

<i>Sirojiddinov Sh.</i>	O‘zbek tili – xalqaro maydonda!	
I SHO‘BA. O‘ZBEK TILSHUNOSLIGI VA TILSHUNOSLIKNING NAZARIY MASALALARI		
<i>Ashirboyev Samixon</i>	O‘zbek adabiy tilining tayanch dialektini belgilash yo‘lida	6
<i>Hakimova Muhayyo, Rahmatova Feruza</i>	O‘zbek tilida kognitiv metonimiya	11
<i>Juraqobilova Xamida</i>	She‘riy asarlarda kognitiv metaforalar shakllanishida lingvomadaniy omillarning ta‘siri	17
<i>Mustafayev Fizuli</i>	Kino dilində söz birləşməsi və qoşa sözlər haqqında	24
<i>Jabborov B., Sharipova S. Istamova SH.</i>	O‘zbek iboralarining milliy mentalitetni ifodalashdagi o‘rni	32
<i>Turdiboyev Tohir</i>	Yordamchi so‘zlar masalasiga doir ayrim qarashlar	37
<i>Abjalova Manzura</i>	Hozirgi o‘zbek tili leksik sathiga doir ba‘zi masalalar	42
<i>Sheronov Boyirboy</i>	Sintaktik sathda mazmuniy-shakliy nomutanosiblik haqida	50
<i>Madjidova Dilorom</i>	Современные методы и проблемы прикладного языкознания	54
<i>Tolipova Dildora</i>	Лакуны в узбекских письменных литературных источниках и проблемы их перевода	59
<i>Elova Dilrabo</i>	O‘zbek tilshunosligida uslubiy xoslanishni farqlash xususidagi qarashlar	67
<i>Abdullayev Jumanazar</i>	Yangi O‘zbekistonning mumtoz tilshunoslik merosi, zamonaviy lingvistik qadriyati	73
<i>Israilova Saodat</i>	Turk va o‘zbek tillarida rang bildiruvchi leksemalar semantikasi	84
<i>Kasimova Ziyoda</i>	Cho‘lponning “Kecha va kunduz” romanidagi frazeologik birliklarning badiiy-uslubiy tahlili	88
<i>Baxodirova Shaxlo</i>	Lakuna va realiya munosabati	92
<i>Hakimov Dilshod</i>	“Biz” va “o‘z” olmoshlarining o‘zbek tilidagi funksional maqomi: struktur-semantik tahlil	98
<i>Kurbanbayev Otabek,</i>	O‘tkir Hoshimov asarlarida so‘z birikmasining turlari	107

<i>Qodirberganova Dilnura</i>	O‘tkir Hoshimov asarlarida so‘z birikmasining turlari	
<i>Allaquliyeva Qunduz</i>	Ixtionimlarning lingvistik va ekstralingvistik omillar asosida yangi ma’no ifodalashi	113
<i>Isoqulova Qunduz</i>	So‘z-gaplarning noverbal vositalar bilan ifodalanishi	117
<i>Ismayilli Ayshen</i>	Sintaktik yolla yaranan mikrotoponimlar xūlasə	122
<i>Davronova Zarnigor</i>	Sadriddin Ayniyning “Sudxo‘rning o‘limi” qissasidagi antroponimlarining kognitiv-semantik tahlili	132
<i>Muzaffarova Zarrina</i>	Metonimiyaning konseptual modellari	136
<i>Yusupova Aziza</i>	Metaforaning she’riy matnlarda aks etishi	140
<i>Mamarasulova Maftuna</i>	Fonosemantik g‘oyalarning rivojlanish bosqichlari	146
<i>Abdurasulova Dilnoza</i>	Ayollar nutqida konnotatsiya va murojaat birliklarining pragmatik xususiyatlari	151
<i>Soqiyeva Shirin</i>	Tilshunoslikda konseptni o‘rganishda til va madaniyatning o‘rni	157
<i>Abruyeva Zaxro</i>	O‘zbek tilidagi murojaat shakllarining konseptual tuzilishi	160
<i>Bovmanova Bashorat</i>	O‘zbek tilida halollik tushunchasining leksik-semantik ifodalanishi	164
<i>Jumaniyozova Charos</i>	Hajm-o‘lchov bildiruvchi sifatlarning nisbiylik xususiyati	168
<i>Xayrullayeva Ra’no</i>	Kichraytirish qo‘shimchalarining nutqdagi ahamiyati	172
<i>Tursunova Sojidxon</i>	“Fayzining amakisi” hikoyasidagi nutqiy akt vositasida ifodalangan ironiyalar tahlili	177
<i>Utegenova O‘g‘iloy</i>	Badiiy asarlarda tasviriy ifodalar	181
<i>Maxmudova Matluba</i>	Qaratqich kelishigi semantikasiga doir ayrim mulohazalar	185
<i>Xolmamatova Sarvinozxon</i>	Konnotatsiya va konnotativ birliklarning	191

	o‘rganilganlik darajasi hamda turlari	
<i>Turg‘unboyeva Dilnoza</i>	Zamonaviy tilshunoslikda miqdor kategoriyasining o‘rni	199
<i>O‘ralova Nargiza</i>	Parsellyatsiya va metaforaning o‘zaro aloqadorligi	204
<i>Jabborova Aziza</i>	O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning BMT Bosh Assambleyasining 72-sessiyasida so‘zlagan nutqidagi evfemizmlarning morfologik tahlili	209
<i>Odilova Dilobar</i>	Jahon tilshunosligida o‘xshatishlarning ilmiy tadqiqi	214
<i>Nazarov Qobilbek</i>	Turli tizimdagi tillarda soma komponentli maqollarning tasniflanishi	218
<i>Mullaboyeva Shirin</i>	Til, estetik tafakkur va didning paremiologik birliklarda ifodalanishi	226
<i>G‘aybullayev Erkinjon</i>	O‘zbek madaniyatini ifoda etishda lakunalarning roli: Cho‘lpon asarlari misolida	230
<i>Oripova Mavluda</i>	Sinestezik metaforalarning lingvomadaniy xarakteri:sinestezik metafora va milliy o‘ziga xoslik	240
<i>Otaxonova Sohiba</i>	Antroponimlarning internet va yangi media makonidagi o‘rni	245
<i>Shodmonaliyeva Yulduz</i>	Modallik bilan tasdiq-inkor kategoriyasining o‘zaro munosabati	250
<i>Sobirova Maftuna</i>	Konchilik terminotizimi va uning o‘zbek leksik tizimidagi o‘rni	256
<i>Umarova Shahzoda</i>	O‘zbek tilshunosligining kombinator lingvistikaning shakllanishidagi o‘rni	260
<i>Turg‘unova Maftuna</i>	Til taraqqiyotida kognitiv tilshunoslikning o‘rni	270
<i>Muratova Nafisa</i>	Tilak va tabrik nutqiy aktida ekstralingvistik vositalarning o‘rni	274
<i>Murotov Hamro</i>	Reklama matnlarining tasnifi	280
<i>Normuminov Laziz</i>	Qo‘chqor Norqobil hikoyalarda xalqona so‘zlashuv, ibora va maqollarning qo‘llanishi	285
II SHO‘BA. AMALIY TILSHUNOSLIK VA LINGVODIDAKTIKA MUAMMOLARI.		

<i>Xolmanova Zulxumor</i>	Tilning ma’lumotlarni saqlash va yetkazish funksiyasi	289
<i>Qurbonova Munavvara</i>	Ontolingvistika va pragmalolingvistika munosabatida deyktik birliklarning o‘rni	297
<i>Ruzibaeva Nigoraxon</i>	Psychological needs in the language classroom	303
<i>Abdurahmonova Muqaddas</i>	Ментальные омонимы в когнитивной лингвистике	308
<i>Umurzoqova Marhabo</i>	Badiiy matnda ayol lisoniy shaxs tiplari xususida	317
<i>Abjalova Manzura</i>	O‘zbek tili multikorpusi – zamonaviy ta’limiy tizim	321
<i>Ruzmetova Novval</i>	Роль узбекских народных традиций в социокультурном развитии студентов	326
<i>G‘ulomova Nargiza</i>	Alisher Navoiy mualliflik korpusini yaratishda statistik ma’lumotlarning muhimligi	335
<i>Dedaxanova Muazzam</i>	Lingvistik ekspertizaning yuzaga kelishi va shakllanish tarixi	344
<i>Shamsiyeva Manzura</i>	Animatsion filmlarning aksiolingvistik jihatlari	347
<i>Xudaykulova Shaxnoza</i>	O‘zbek tili diskursida global qadriyatlarining aksiolingvistik integratsiyasi	353
<i>Ibragimova Sayyora</i>	Псевдонимы узбекских и русских писательниц: генезис, семантика и когнитивные особенности	357
<i>Tilabaev Kamil</i>	Благодарные: из эмоционального опыта изучения узбекского языка как второго	361
<i>Alimardanov Elyor</i>	Xorazm dialektal zonasining qipchoq shevali areallari	369
<i>Bozorova Sabohat</i>	Gazeta tili va publitsistik janrlarning lingvostilistik xususiyatlari	372
<i>Abduvoxidova Mavzuna</i>	Обучение грамматике в условиях коммуникативного подхода	377
<i>Mamadayupova Vasila</i>	Katta yoshdagilarning xorijiy til o‘rganishi	381
<i>Azizova Feruza</i>	Raqamli texnologiyalarning til evolyutsiyasiga	385

	ta’siri: XXI asrda yozma va og‘zaki muloqotning transformatsiyasi	
<i>Abdullayeva Roxila</i>	Xarakter ifodalovchi birliklarning freym tahlili	389
<i>Yusupova Shahzoda</i>	Suggestiv nutq ta’sirchanligini oshirishda sifatlarning o‘rni	393
<i>Mamirova Xayriniso</i>	Ko‘p ma’noli so‘zlarni qayta ishlashning gibridd modellari	398
<i>Nabiyeva Parvina</i>	Assotsiativ tezaurus: til tasviri va inson ongining modellashtirilishi	405
<i>O‘rinova Zarifa</i>	Iqtiboslarning intertekstual tezaurusda aks etishi	410
<i>Rayimjonova Matluba</i>	Rauf Parfi she’riyati leksikasini chastotali lug‘at asosida tadqiq qilish muammolari va yechimlari	414
<i>Turobova Nargiza</i>	Ulug‘bek Hamdam ijodining lingvopragmatik tahlilida presuppozitsiya	418
<i>Abdullajonova Madina</i>	“Fiziologik xatolar”ni disgrafiyadan farqlash masalasi	424
<i>Pulatova Umriniso</i>	Yoshlar slengining ayrim o‘ziga xos hududiy xususiyatlari	428
<i>Imomova Ismigul</i>	Dramatik matnlarda qo‘llanilgan barqaror birikmalar va maqollarning intertekstual ohang va mazmunini boyitishdagi roli	435
<i>Arolova Nafisa</i>	Til o‘zlashtirishda leksik portlash hodisasi	440
<i>Tursunboyeva Fayiza</i>	Korpus lingvistikasining diniy matnlardagi o‘rni	443
<i>Amrullayeva Mohinur</i>	O‘zbek tilidagi ayrim fe‘l-atvor frazemalarining semantik tasnifi va uslubiy xususiyatlari	450
<i>Mirnosirova Dilbar</i>	Bolalar verbal assotsiatsiyalarining ayrim sintaktik xususiyatlari	454
<i>Aminova Zilola</i>	Darsdan tashqari mashg‘ulotlarda o‘zga tilli o‘quvchilarning nutqini o‘stirish	462
<i>Muratova Ademi</i>	Multilingualism and bilingualism in turkic-speaking countries: contemporary challenges and development prospects	466
<i>Umurzakova Zuxraxon</i>	Ona tili darslarida interaktiv raqamli resurslarni tatbiq etishning didaktik qulayligi	472
<i>Maxmudjonova</i>	Tilshunoslarga bog‘lab berilgan tomorqa...	477

<i>Nargizaxon</i>		
III SHO‘BA. MADANIYATLARARO MULOQOT VA O‘ZBEK TILI TARAQQIYOTI		
<i>Uluqov Nosirjon, Solixodjayeva Xavasxon</i>	O‘zbek sayillari va ayrim turk bayramlarining etnolingvistik hamda lingvokulturologik tahlili	481
<i>Mirzodjanova Malika</i>	Сравнительный семантический анализ употребления английских “over”, “above” и их таджикских эквивалентов	489
<i>Komilova Gavharoy</i>	Nutq tadqiqida yangi yondashuvlar	484
<i>Pulatova Zamira</i>	Роль межкультурной коммуникации в процессе изучения языков	497
<i>Moldokulova Elina</i>	Сохранение узбекской культурной идентичности через язык и традиционный костюм в эпоху глобализации	501
<i>Yo‘ldoshxonov Javohirbek</i>	Микротопонимы как ономастическая реалья: сравнительный анализ ташкента и лондона	505
<i>Abduqodirova Zebo</i>	The role of lingvocultural competence in the translation of specialized ecological texts. (English and Uzbek languages)	509
<i>Otamirzayeva Sug‘diyona</i>	Teaching legal english in uzbek context: challenges of terminology	514
<i>Sayfiyeva Komila</i>	Fitonim komponentli o‘zbek va ingliz maqollarining madaniyatlararo qiyosiy tadqiqi	521
<i>Madjidova Maftuna</i>	Лингвосоматические единицы которые характерные для арабской культуры	529
<i>Xasanova Sohibjamol</i>	Ingliz va o‘zbek tillarida “yaxshilik” va “yomonlik” kategoriyalarining lingvokulturologik tahlili	534
<i>Lafasova Mavjuda</i>	Xorij tilshunosligida o‘xshatishlar tadqiqi	539

<i>Olimova Mushtariybonu</i>	O‘zbek va ingliz xalq maqollaridagi “omad” va “omadsizlik” konseptlarining qiyosiy tahlili	544
IV SHO‘BA. O‘ZBEK TILINING XORIJDA O‘QITILISHI VA O‘ZARO HAMKORLIK MASALALARI		
<i>Ahmet Akalin</i>	Kültür taşıyıcısı olarak özbek dilinin diplomatik fonksiyonu	549
<i>Rahmonqulov Abdunazar</i>	O‘zbek va tojik tillari interferensiyasi haqida	555
<i>Rafibayeva Nasiba, Mingboyeva Oypari</i>	Лингвистика и страноведческий аспект в преподавании иностранного языка	559
<i>Xakimova Mavzunadjon</i>	Лингвистическое табу и стратегия эвфемизации в таджикском и английском языках	563
<i>Musurmankulova Shaxribon</i>	Türk tiliga xos ayrim frazemalar tahlili	569
<i>Xodjayeva Mashhura</i>	Влияние глобализационных тенденций на методику обучения иностранным языкам	576
<i>Erkaboeva Khavojon</i>	Translation studies and the internationalization of the uzbek language	581
<i>Axmedova Niluzar</i>	Emotsional leksikaning semantik-pragmatik talqini: ingliz va o‘zbek tillari misolida	584
V SHO‘BA. TIL TARIXI VA TURKIY TILLAR TADQIQOTLARI		
<i>Tanju Seyhan</i>	Ali şir Nevâyî ve üslubunda fiillerin yeri	589
<i>Abdushukurov Baxtiyor</i>	O‘zbek tilining tarixiy takomili va buguni	604
<i>Farhad Rahimi</i>	Nezrali’nin çağatay türkçesi sözlüğünün yanlışları üzerine II	611
<i>Vahidə Cəfərzadə</i>	Mustafa Zəririn “Siyərün-nəbi” əsəri haqqında bəzi qeydlər	640

<i>Muhammadiyeva Dilafro ‘z</i>	“Boburnoma” parallel korpusini yaratishdagi tarjima tamoyillari	650
<i>Bo‘ronov Anvar</i>	Poloves-qipchoq tillari maishiy leksikasi milliy identifikatsiyalash mezonini sifatida	657
<i>Xo‘janiyazova Shahnoza</i>	Alisher Navoiyning “Sab’ai sayyor” asaridagi idish-tovoq nomlarining leksik-semantik xususiyatlari	665
<i>Xolmurodova Mushtariy</i>	“Nasoyim ul-muhabbat” asaridagi tibbiy terminlar tahlili	670
<i>Mirzayeva Ulker</i>	Yunan manbalarida ishlangan Azərbaycan antroponimlerinin leksik-semantik tahlili	676
<i>Babazade Rahshane</i>	Mustafa Zəririn “Yüz hədis və yüz hekayə” əsərində zərflər	684
<i>Yodgorov Hamid</i>	“Qo‘noq” umumturkiy leksemasining etimologiyasi	697
<i>O‘razova Iqbol</i>	Frazemalar kognitiv semantikaning o‘rganish obyektini sifatida	701
<i>Azizzade Turkan</i>	R.O.Şor Yafəs-türk dil əlaqələri haqqında	705
<i>Saygin Muhterem</i>	Klasik Türk Edebiyatının Doğu Sahasında Sevgili İçin Kullanılan Bir İfade Körke Bay (Körkke Bay, Görge Bay)	711
<i>Meryem Hamişoğlu</i>	Türkçenin ilk sözlüğü <i>Dîvânu lugâti't-türk'</i> ten özbek türkçesine bitki adları	718
<i>Bakirov Qudratillo</i>	Turkiy dunyoda vaqt tushunchasi va uning o‘rganilishi	734
<i>Sattorova Shahnoza</i>	O‘zbek va turk tillarida bir xil etimologiyaga ega o‘simlik nomlarining qiyosiy tahlili	739
<i>Maqsudova Feruza</i>	Muqaddas qadamjo nomlari – onomastika sohasining o‘rganish obyektini sifatida	745
<i>Azizova Nilufar</i>	“Devonu lug‘otit turk”dagi o‘z qatlamga oid ijtimoiy munosabat semali leksemalar	750
<i>O‘tkirbek Muhammad Sobir</i>	Arba’in she’rlarda “hayit” so‘zining lingvopoetik timsollari	756
<i>Naimaxon Siddiqova</i>	Eskirgan so‘zlarning eskirmagan ma’nalari	760
<i>Qasimova Sema</i>	The stylistic, linguistic and psycholinguistic analysis of female forms of address in the texts	766

	of the book of “Dede Qorqud”	
<i>Roza Turdiyeva</i>	O‘zbek, qoraqalpoq va ingliz tillaridagi maqollarda zoonimlarning umumiy va milliy xususiyatlari	775